

جایزه آساهی

نرگس معینی

دو سال یک بار به دو گروه یا مؤسسه اهدا می‌شود که سهمی ماندگار در ترویج کتاب‌خوانی بین کودکان و نوجوانان داشته‌اند. از سال ۱۹۹۸، هر یک از شعبه‌های ملی ایبی کتاب‌های برگزیده مورد نظر خود را به دفتر بین‌المللی این مؤسسه اعلام می‌کند و داوران این مؤسسه بین‌المللی این گزینه‌ها را برای مشخص شدن برنده بررسی می‌کنند. برخی از معیارهای برگزیده شدن در این جایزه از این قرارند:

● این پروژه تا چه حد در پشتیبانی از اهداف ایبی موفق بوده است؟

● آیا این برنامه حامیان مالی مشخص یا احتمالی دارد؟

● آیا این پروژه حداقل از دو سال پیش از نامزد شدن برای جایزه وجود داشته است، پایدار و ماندگار است و چارچوبی برای رشد بیشتر فراهم می‌آورد؟

● این طرح چه تأثیراتی می‌گذارد؟ آیا بر مخاطبان موردنظر خود نتیجه‌بخش است؟

● آیا این برنامه خلاقانه و نو است؟

● آیا قابلیت این را دارد که به دیگران مدلی برای دنبال کردن ارائه دهد؟

● آیا می‌توان نتایج حاصل از پروژه را سنجید؟

معرفی چند طرح برگزیده جایزه آساهی

۱. طرح با من بخوان

مؤسسه پژوهشی غیردولتی تاریخ ادبیات کودکان از سال ۱۳۷۹ در حوزه ادبیات کودک و نوجوان فعالیت می‌کند. در سال ۱۳۸۵ این مؤسسه برای کمک به کودکان کار و خیابان، صندوق توانمندسازی کودکان کار و

محروم را بنیاد نهاد و سپس در پی موفقیت آن، در صدد اجرای طرحی جامع برای ترویج کتاب‌خوانی به نام با من بخوان برآمد. این برنامه، که با هدف ترویج کتاب‌خوانی در میان کودکان خانواده‌های کم‌درآمد، کودکان محروم و کودکان در بحران راه‌اندازی شده، تاکنون در ۶ استان کشور، از شیرخوارگاه آمنه و بیمارستان محک تا بم و سیستان و بلوچستان، اجرا شده

چندی پیش خبر رسید که طرحی ایرانی به نام «با من بخوان» برنده جایزه‌های بین‌المللی در حوزه کتاب‌خوانی شده است: جایزه ترویج کتاب‌خوانی ایبی - آساهی. این اتفاق انگیزه‌ای بود برای تحقیق و شناخت بیشتر این جایزه و برندگان قبلی‌اش. هرچند بررسی تجارب گروه‌های مختلف از کشورهای مختلف، که برای محقق شدن هدف مشترک ترویج کتاب‌خوانی کوشیده‌اند، نیازمند مطالعه مفصل‌تری است، در اینجا پس از معرفی جایزه، به اختصار، برخی از برندگان را خواهیم شناخت.

جایزه ترویج کتاب‌خوانی ای بی بی - آساهی

دفتر بین‌المللی کتاب برای نسل جوان، یا به اختصار IBBY، مؤسسه‌ای غیرانتفاعی مربوط به ادبیات کودک و نوجوان است که اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- ترویج تفاهم بین‌المللی از دریچه ادبیات کودک؛
- فراهم آوردن امکان دسترسی به کتاب‌های استاندارد و باکیفیت برای کودکان در همه جای دنیا؛
- حمایت از نشر و توزیع کتاب‌های باکیفیت کودک و نوجوان، به خصوص در کشورهای در حال توسعه؛
- حمایت از افرادی که به نحوی با کودکان و ادبیات کودک و نوجوان درگیرند و آموزش آن‌ها؛
- تشویق افراد به تحقیقات مربوط به این حوزه؛
- حمایت از حقوق کودکان براساس پیمان‌نامه حقوق کودک سازمان ملل.

از جایزه‌های مطرحی که این مؤسسه اهدا می‌کند، می‌توان به جایزه هانس کریستین آندرسن، که به نویسندگان و تصویرگران کتاب کودک اهدا می‌شود، اشاره کرد.

جایزه ترویج کتاب‌خوانی ایبی - آساهی نیز از طرف این مؤسسه و با پشتیبانی مالی روزنامه ژاپنی آساهی - شیمون،

است. همچنین، ده‌ها کتابخانه در مناطق محروم از طرف این مؤسسه و با کمک نیکوکاران مجهز شده‌اند. به گفتهٔ داوران ایبی، این حرکت در پایدار و بادوام کردن تأثیرات این برنامه بسیار مؤثر است.

نخستین گام اساسی این برنامه گزینش آگاهانهٔ کتاب‌های مناسب و باکیفیت، طبقه‌بندی سنی و موضوعی آن‌ها و رساندن بسته‌های کتاب به خانواده‌ها و آموزشگاه‌هاست. گام دوم، سهیم شدن کتاب‌ها با کودکان و نوجوانان از طریق شیوهٔ بلندخوانی است. این شیوه تجربهٔ گروهی معناداری برای کودکان می‌سازد و درک آنان را به مرحلهٔ جدیدی منتقل می‌کند. در این جلسات کتابخوانی، به فعالیت‌های مرتبط هنری دیگر همچون کاردستی و نقش بازی کردن نیز توجه می‌شود. در گام سوم، مربیان و علاقه‌مندان، با گذراندن دوره‌های مربوط در مؤسسه، برای این حوزه تربیت می‌شوند.

ارزیابی دقیق برنامه‌های اجرا شده در دو دستهٔ کمی و کیفی راه را برای پیشرفت مداوم طرح هموار می‌کند. در بخش شاخص‌های کمی به مسائلی همچون تعداد کودکان شرکت‌کننده، کتب توزیعی و مربیان آموزش‌داده شده، و در بخش کیفی به رشد زبانی و شناختی کودکان توجه می‌شود. ایبی در سال ۱۳۹۵ جایزهٔ ترویج کتابخوانی را به این طرح اهدا کرده است.

۲. بانک کتاب کودک

این طرح کانادایی در سال ۲۰۱۴ جایزهٔ ایبی - آساهی را از آن خود کرد. هدف اصلی بانک کتاب حمایت از کودکان مناطق کم‌درآمد تورنتو است. مسئولان بانک کتاب پس

از جمع‌آوری کتاب‌های دست‌دوم سالم خانواده‌ها و کتاب‌های فروش‌رفتهٔ ناشران و توزیع‌کننده‌ها، آن‌ها را در کتابفروشی مرکزی خود قرار می‌دهند. کودکان و خانواده‌هایشان می‌توانند با بازدید از این کتابفروشی، روزی یک کتاب رایگان دریافت کنند. متخصصان ادبیات کودک در این مرکز در انتخاب کتاب به کودکان و والدین کمک می‌کنند. این مرکز برنامه‌های دیگری نیز برای کودکان اقشار کم‌درآمد ترتیب داده است؛ مثلاً برنامهٔ اردوی مدارس، با اختصاص زمان ویژهٔ کتابخوانی و امکان انتخاب یک کتاب رایگان پس از اردو. همچنین، هر سال از دانش‌آموزان بزرگ‌تر همین محلات برای کار در این مؤسسه دعوت می‌شود تا در محیطی که از پیش با آن آشنا نیستند، تجربهٔ کاری به دست آورند.

بانک کتاب کودک اکنون با گسترش دامنهٔ کاری خود، علاوه بر فروشگاه اصلی، کتاب‌ها و مواد آموزشی را از طریق مراکز

مسئولان بانک

کتاب پس از

جمع‌آوری

کتاب‌های

دست‌دوم سالم

خانواده‌ها

و کتاب‌های

فروش‌رفتهٔ ناشران

و توزیع‌کننده‌ها،

آن‌ها را در

کتابفروشی

مرکزی خود قرار

می‌دهند. کودکان

و خانواده‌هایشان

می‌توانند با

بازدید از این

کتابفروشی، روزی

یک کتاب رایگان

دریافت کنند

اجتماعات محلی، مدارس و کلینیک‌های پزشکی این محلات، به دست کودکان می‌رساند.

۳. سیپار

سیپار یک سازمان مردم‌نهاد فرانسوی است که در سال ۱۹۸۲ برای ارائهٔ خدمات به پناهنده‌های کامبوجی در خاک فرانسه تأسیس شد. بعدها در سال ۱۹۹۲، پس از بیست سال جنگ، این سازمان پا به کامبوج نهاد. در این ۲۵ سال سیپار تمرکز خود را به پرورش خواندن، آموزش از طریق خواندن و نبرد بر علیه بی‌سوادی معطوف کرده است. سیپار علاوه بر تجهیز کتابخانه‌های حدود ۳۰۰ مدرسه، تأسیس کتابخانه در مراکز عمومی و تربیت‌گستردهٔ کتابدار، تعدادی کتابخانهٔ سیار نیز برای خدمت‌رسانی به محروم‌ترین مناطق راه‌اندازی کرده است. همچنین، متولیان سیپار برای پایدار کردن برنامه‌شان، با مؤسسات کامبوجی به‌صورت هماهنگ عمل می‌کنند و خود افراد کامبوجی را نیز در کار مشارکت می‌دهند. این افراد محلی به کمک این برنامه برای توسعهٔ پایدار کشور خود می‌کوشند.